

Consiliul Județean Satu Mare
Satu Mare County Council

Muzeul Județean Satu Mare
Satu Mare County Museum

*Casa Memorială
Vasile Lucaciu, Apa
The memorial house of
Vasile Lucaciu, Apa*

Autor:

Paula Virag

Foto:

Mircea Zelea

Traducere text engleză:

Paula Virag, Adriana Marta

Redactare imagini și text:

Cristian Virag

Copertă:

Cristian Virag

Câteva date despre localitatea Apa

Some information about Apa village

Amplasată într-o regiune mirifică din partea de est a județului Satu Mare, în imediata vecinătate a Maramureșului, localitatea Apa reprezintă o zonă încărcată de istorie. Faptul că a fost locuită din cele mai vechi timpuri este dovedit de depozitele de bronz (podoabă și arme) descoperite aici la începutul secolului al XX-lea. Pentru prima dată, ea este amintită într-un document ce datează din anul 1215. Mai târziu, este menționată ca fiind în proprietatea familiei Móric din Medieș (o altă localitate din acea regiune). Datorită apropierii de centrul domenal de la Medieșu Aurit, localitatea Apa a fost supusă mai multor atacuri armate. Cele mai devastatoare consecințe le-a avut raidul tătarilor din anul 1717, care au pustiit această zonă. În secolul al XVIII-lea, Apa devine proprietatea mai multor familii nobiliare, iar în secolul al XIX-lea, familiile Szent-Iványi și Berenczei-Kováts devin stăpâni mai însemnați ai acestei localități, conacele lor păstrându-se până în zilele noastre. Motivul principal pentru care localitatea Apa a rămas în memoria românilor este acela că aici s-a născut în 22 ianuarie 1852 marele patriot Vasile Lucaciu (1852–1922), personalitate marcantă a mișcării politice românești din Transilvania.

Apa is situated in the wonderful region of the eastern part of Satu Mare County, near the border with Maramureș County. It was populated from the ancient times, proved by bronze deposits (arms and jewels) discovered here. The settlement was mentioned in written records in 1215 for the first time. Later, Apa became part of the Móricz' propriety with the center at Medieșu Aurit. Because of the proximity of estate center from Medieșu Aurit, Apa was destroyed multiple times in war-times. The most severe devastation was made by during the tartars' attack in 1717. During the 18th century, Apa was owned by several aristocratic families, while, in the 19th century, Szent-Iványi and Berenczei-Kováts families became the most important owners of the village. Their residences, built in the 1800s are still preserved. The main historical importance of the village of Apa is given by the fact that here was born Vasile Lucaciu (1852–1922), the great patriot and outstanding personality of the Romanian political movement in Transylvania, on 22nd of January 1852.

Înălțată în anul 1847 de către credincioșii greco-catolici din Apa pentru cantorul de la biserica lor, casa memorială dr. Vasile Lucaciu reprezintă o construcție cu arhitectură specifică zonei etnografice din Lunca Someșului. Ea este așezată în partea dreaptă a străzii de sus, numită de localnici „Herbeneaga”, în centrul comunei, peste drum de biserica ortodoxă. Ridicată din bârne de lemn, pe o fundație din piatră, casa are o formă dreptunghiulară specifică tuturor clădirilor care au aparținut țăranimii din localitate. Pereții locuinței, atât cei din interior, cât și cei din exterior, sunt lipiți cu lut amestecat cu pleavă. Întreaga construcție este joasă, având acoperișul confecționat din paie.

The memorial house of Vasile Lucaciu was built during 1847 by the greek-catholics of Apa for the church-preceptor. It is a construction with features specific to the vernacular architecture of the ethnographic region of Someș Plains. It is placed in the right part of the upper street, named by the locals as "Herbeneaga", in the center of the settlement, in front of the Orthodox Church.

The house has a rectangular ground plan, as all the traditional peasant houses in the region. It is built by wood girders, with a stone foundation. Inside and outside, the walls are covered with a mixture of clay and chaff. The whole construction is low and thatched.

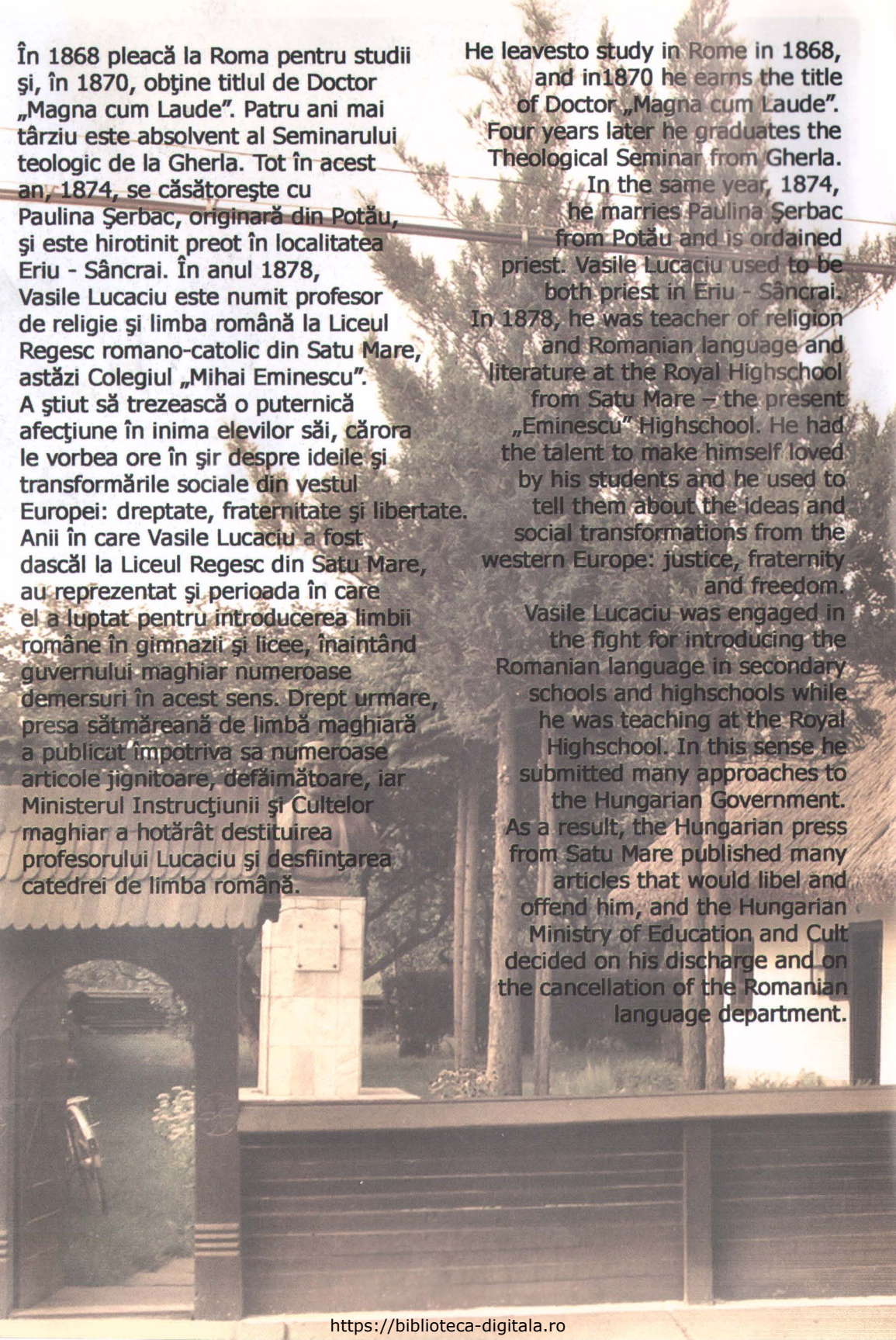

Aspecte din viața și activitatea dr. Vasile Lucaciu

Marele patriot, dr. Vasile Lucaciu și-a făcut studiile primare în localitatea natală, acolo unde și-a petrecut o mare parte a copilăriei, alături de familia sa. Între anii 1862–1866, își continuă gimnaziul la Baia Mare. Clasa a IV-a o termină la liceul orădean al ordinului „Premontsratens”.

Some aspects of the Vasile Lucaciu's life and activity

The great patriot Vasile Lucaciu attended primary school in his birth locality, otherwise he spent here most of his childhood beside his family. He attended secondary school in Baia Mare, in the period between 1862-1866. He finishes the fourth grade at the highschool from Oradea with the „Premontsratens” citation.

În 1868 pleacă la Roma pentru studii și, în 1870, obține titlul de Doctor „Magna cum Laude”. Patru ani mai târziu este absolvent al Seminarului teologic de la Gherla. Tot în acest an, 1874, se căsătorește cu Paulina Șerbac, originară din Potău, și este hirotonit preot în localitatea Eriu - Sâncrai. În anul 1878, Vasile Lucaciu este numit profesor de religie și limba română la Liceul Regesc romano-catolic din Satu Mare, astăzi Colegiul „Mihai Eminescu”. A știut să trezească o puternică afecțiune în inima elevilor săi, cărora le vorbea ore în șir despre ideile și transformările sociale din vestul Europei: dreptate, fraternitate și libertate. Anii în care Vasile Lucaciu a fost dascăl la Liceul Regesc din Satu Mare, au reprezentat și perioada în care el a luptat pentru introducerea limbii române în gimnazii și licee, înaintând guvernului maghiar numeroase demersuri în acest sens. Drept urmare, presa sătmăreană de limbă maghiară a publicat împotriva sa numeroase articole jignitoare, defăimătoare, iar Ministerul Instrucțiunii și Cultelor maghiar a hotărât destituirea profesorului Lucaciu și desființarea catedrei de limba română.

He leavesto study in Rome in 1868, and in1870 he earns the title of Doctor „Magna cum Laude”. Four years later he graduates the Theological Seminar from Gherla.

In the same year, 1874, he marries Paulina Șerbac from Potău and is ordained priest. Vasile Lucaciu used to be both priest in Eriu - Sâncrai. In 1878, he was teacher of religion and Romanian language and literature at the Royal Highschool from Satu Mare – the present „Eminescu” Highschool. He had the talent to make himself loved by his students and he used to tell them about the ideas and social transformations from the western Europe: justice, fraternity and freedom.

Vasile Lucaciu was engaged in the fight for introducing the Romanian language in secondary schools and highschools while he was teaching at the Royal Highschool. In this sense he submitted many approaches to the Hungarian Government. As a result, the Hungarian press from Satu Mare published many articles that would libel and offend him, and the Hungarian Ministry of Education and Cult decided on his discharge and on the cancellation of the Romanian language department.

Casa memorială dr. Vasile Lucaciu este simplă, fiind alcătuită din două camere și o tindă. Camera din față era camera de vizită sau „camera curată”. În tindă este amplasat cuptorul care avea horn deschis sau „băbătie” (termen folosit de localnici), acesta având rolul de a colecta fumul din cele două camere. În fața casei este amplasată o prispă egală cu lungimea acesteia. În această casă modestă au trăit Mihai Lucaciu, cantor-învățător, și Tóth Iuliana, care au adus pe lume 6 copii: 4 băieți și două fete. În 1846, Mihai Lucaciu vine în comuna Apa, ca dascăl la școala confesională greco-catolică română, unde slujește până în anul 1858. Al doilea dintre băieți, care avea să devină înflăcăratul patriot de mai târziu, Vasile Lucaciu, s-a născut aici, în această casă, în ziua de 22 ianuarie 1852.

The Memorial house of Vasile Lucaciu has two rooms and a mid-sized porch. The front room used to be the guest room, or the „clean room”. In the porch was the stove with an open chimney that was meant to collect the smoke from the two rooms. The porch was built all along the house. Mihai Lucaciu, the church-preceptor, and Tóth Iuliana lived in this modest house,. They had six children: four boys and two girls. During 1846, Mihai Lucaciu came in Apa as preceptor at the confessional Romanian greek-catholic school, where he activated until 1858. Vasile Lucaciu, the great patriot was the second boy of the family.

Cu sprijinul autorităților locale, ea a fost declarată „Casa memorială dr. Vasile Lucaciu”, noul muzeu fiind inaugurat la data de 25 ianuarie 1981.

Trebuie amintit rolul deosebit pe care l-a avut unul dintre preoții vrednici de amintire ai localității, Petre Bologa care a dezvoltat un adevărat cult al eroului memorandist fiind cel care a inițiat înființarea unui muzeu închinat lui Vasile Lucaciu la Apa, adunând, de asemenea, și un mare număr de obiecte care astăzi sunt expuse în vitrinele casei memoriale sau la Muzeul Județean Satu Mare. Cele două încăperi ale casei memoriale dr. Vasile Lucaciu din Apa găzduiesc obiecte personale ale marelui om politic ardelean. În camera din față sunt expuse obiecte de mobilier, icoane pe sticlă, vase de ceramică, toate acestea reconstituind atmosfera anilor în care Vasile Lucaciu și-a petrecut aici copilăria. Întreaga încăpere este dominată de portretul marelui memorandist sătmărean amplasat deasupra mesei sale de lucru. În cea de a doua încăpere sunt expuse documente și fotografii care reflectă activitatea politică, culturală și religioasă din secolul al XIX-lea. Amenajată cu o deosebită grijă, casa memorială dorește să aducă vizitatorilor o imagine cât mai reală despre viața și activitatea dr. Vasile Lucaciu.

În luna decembrie a anului 1989, în curtea casei muzeu a fost dezvelit bustul lui Vasile Lucaciu, executat de sculptorul Rădulescu Gil.

With the support of local authorities, the birth place of the great patriot was declared as „Vasile Lucaciu's memorial house”, being opened in the January, on the 25th, 1981. A special merit in the establishing of the memorial house had the activity of Petru Bologa, the priest of Apa. He developed a real cult of Vasile Lucaciu in the village, collecting a lot of objects, exhibited in the memorial house and at the County Museum of Satu Mare. The two rooms of the Vasile Lucaciu's memorial house presents the personal objects related to the great politician. In the front room are furnitures, icons, pottery, reconstituting the milieu of Vasile Lucaciu's childhood.

The whole room is dominated by the great Romanian politician's portrait, placed above his work table.

The documents and pictures which reconstitute the political, cultural and religious activities of the 19th century, are exhibited in the second room. Arranged with a special care, the memorial house reconstitutes a real reflection of Vasile Lucaciu's life and activity. In December 1989, a monument representing the bust of Vasile Lucaciu was placed in the yard of the museum, made by Rădulescu Gil.

La întâlnirea pe care a avut-o cu ministrul Instrucțiunii, dr. Vasile Lucaciu, cu demnitatea și ținuta morală care l-au caracterizat în întreaga sa existență, a spus: „declar înaintea Excelenței Tale ca înaltul guvern maghiar nu dispune de atâtea milioane, pentru care să-mi las eu poporul român.” În 1885 este numit preot în Șișești, județul Maramureș, unde se dedică activităților pastorale și luptei pentru emanciparea românilor. A colaborat la redactarea Memorandumului, motiv pentru care a fost condamnat (în urma procesului desfășurat la Cluj) la 5 ani de închisoare. A fost întemnițat la Seghedin și grațiat în 1895. Acest trist eveniment a generat una din cele mai cunoscute forme de exprimare a folclorului românesc, celebra Doină a lui Lucaciu, care se cântă și azi în memoria marelui tribun: „Plânge-o mierlă prin păduri Rob-îi Lucaci la unguri. Pentru sfânta libertate, De care noi n-avem parte!” În cadrul Partidului Național Român, ca deputat de Beiuș, din anul 1907, reprezintă interesele românilor în Parlamentul de la Budapesta. Datorită realităților politice din Transilvania, în 1914 se refugiază în România. Nu își poate uita frații ardeleni, motiv pentru care continuă și aici lupta politică și națională de Unire a Transilvaniei cu România. În slujba susținerii acestui deziderat călătorește în Italia, SUA și Franța (Paris), reușind prin pledoariile sale să convingă opinia publică din aceste țări de justetea realizării libertății și unității naționale a tuturor românilor.

When he met the minister of Education, Vasile Lucaciu said with the characteristic dignity and morality: I declare before your Excellency that the Hungarian Government doesn't own that money to make me run away from my people. In 1885 he was appointed priest in Șișești, Maramureș county, where he devoted himself to pastoral activities and to the emancipation of the Romanian people. He contributed to the drawing up of the Memorandum and, consequently, he ended up sentenced to 5 years of imprisonment, after he was trialed in Cluj. He was taken to the prison from Seghedin and was pardoned in 1895. This unfortunate event generated one of the most familiar ways of expressing the Romanian folklore: doina (a lyrical form of expressing deep emotions, feelings of love, revolt, sadness etc., usually accompanied by music)

- Doina lui Lucaciu:

A blackbird is crying in the woods
Lucaciu is serving the Hungarians
For the holy freedom
We don't have! Vasile Lucaciu was
deputy representing Beiuș within
the Romanian National Party
supporting the Romanian's interests
in the Parliament from Budapest.
He takes refuge in Romania in
1914 because of the political
realities from Transylvania, but he
continues to fight for the unification
of Transylvania with Romania. For
this reason, he travels to Italy, Usa,
France (Paris) to persuade people
of the justice in creating freedom
and the unification of all Romanians.

În toamna anului 1918 este ales vicepreședinte al Consiliului Național Român, iar după înfăptuirea Marii Uniri ajunge ministru în Consiliul Dirigent, cu misiuni în străinătate.

Activitatea sa publicistică a fost, de asemenea, impresionantă. A redactat primul periodic românesc, în 1885, ce se numea chiar „Satu Mare”, apoi „Revista catolică”, cărora li se adaugă seria numită „Instituțiuni filosofice”, grupate în trei cărți: „Logica”, „Metafizica”, „Filosofia morale”, precum și cartea de rugăciuni „Pietatea”.

Se stinge din viață în anul 1922, la ceremonia de înmormântare de la Satu Mare participând numeroase personalități ale vremii:

Ion Brătianu, Octavian Goga, Cicio Pop, Traian Moșoiu.

După slujba funerară sicriul a fost transportat cu trenul la Șisești. Cuvintele rostite de Octavian Goga, la ceremonial, însumează zbuciumul unei vieți dedicate credinței în libertatea și unitatea națională a românilor: „Vasile Lucaciu—dărmător de hotare, închide în sicriul lui protestarea Ardealului românesc de o jumătate de veac.”

He is appointed vicepresident of the Romanian National Council in the fall of 1918 and, after the Unification, he becomes minister in the Directing Council with missions abroad.

His publicistic activity was also impressive. He drew up the first Romanian journal in 1885 that was called Satu Mare, then Revista catolică, the series called Instituțiuni filosofice divided in three books: Logica, Metafizica, Filosofia morale, and as well as the book of prayers Pietatea.

Vasile Lucaciu passed out in 1922. To the ceremony of his burial from Satu Mare participated many personalities of the time: Ion Brătianu, Octavian Goga, Cicio Pop, Traian Moșoiu. The coffin was taken by train to Șisești after the funeral ceremony. The words dedicated by Octavian Goga to Vasile Lucaciu at his funeral express the torment of a life dedicated to the freedom and national unification of the Romanian people: Vasile Lucaciu – a border burst, takes within his coffin the protest of the Romanian Ardeal for half of a century.

